

Вероніка Черняхівська – зрубана гілка славетного роду

25 квітня 1900 року народилася Вероніка Олександрівна Черняхівська, українська поетеса і перекладачка. Вона походить із родини Старицьких, єдина донька [Людмили Старицької-Черняхівської](#) і Олександра Черняхівського. Її дід – відомий драматург, письменник та фундатор українського професійного театру Михайло Старицький.

Дитинство Ронусі, Роні, Ро (так називали дівчинку батьки) минало в оточенні духовної еліти. Вона застала в живих свого діда, до них приходили **Микола Лисенко**, [Леся Українка](#), Михайло Коцюбинський, [Іван Франко](#) – перед дитячими очима промайнув квіт української нації.

У день свого сімнадцятиріччя Роня познайомила з Костем Велігорським. Ніжне і палке кохання між ними спалахнуло одразу, проте освідчення у почуттях Вероніка отримала у листі, який прийшов із фронту. Кость був офіцером, тому його зимою відправили на війну. Та після листа-зізнання дівчина не отримала жодних вісток. А 25 серпня 1918 року батько хлопця приніс сумну вість про те, що її коханий загинув ще 17 січня. Перше і таке трагічне кохання стало величезним потрясінням для ніжної душі Ро. Але величезна сила волі дала не згубитися у розбитих почуттях.

Вероніка 1916 рік

Закінчивши із золотою медаллю Другу українську гімназію імені Кирило-Мефодіївського братства, здобула фах інженера-економіста в Київському інституті народного господарства. Відвідувала курси іноземних мов, де вивчала грецьку, німецьку, французьку і латинь.

У 1920 році в альманасі “Гроно” був опублікований її вірш “17-й рік”. Вже тоді, в її перших творах, відображувались жахіття війни і революції, які тісно перепліталися із лірикою. Зболіле серце втраченого кохання виливалося рядками у поезії.

Вероніка була дуже вродливою, тому її руки добивалися багато залицяльників. Кавалери, щоб привернути увагу, наввипередки присвячували їй вірші. І хоча дівчина сама обрала чоловіка, вийшовши заміж за Івана Євлашенка, їхній шлюб був невдалим. Її творча натура прагнула сягнути висоти повної самореалізації. Тому невдовзі після весілля Роня розлучилася з

чоловіком. Він прагнув примирення, та сама жінка нічого не відчуває до колишнього. Лише жаль та співчуття.

Вероніка Черняхівська 20-ті роки

Щоб відволіктися від сімейних негараздів, Черняхівська поринула у заглиблене вивчення мов, вирішила опанувати англійську, бо у гімназії не вивчала, і зосередилася на перекладацькій справі.

У 1923 році харківське видавництво “Книгоспілка” видало книгу французького романіста Альфонса Доде “Білі гвоздики”, яку адаптувала українською Вероніка. Переклади з англійської почали виходити у 27-му. Видавництво “Сяйво” опублікувало її версію рідною мовою роману Джека Лондона “Місячна долина”.

Батько Вероніки, Олександр Григорович, влаштував доньку в Народний комісаріат охорони здоров'я референтом-перекладачем. На цій посаді разом із татом вона виїздить у відрядження до Німеччини. Там вона вдруге виходить заміж. Цього разу її обранцем став швейцарець, підданий Німеччини, Теодор Геккен, із яким вона познайомилася ще у Києві. У шлюбі вони проживуть недовго, але через десять літ він виявиться фатальним для молодої жінки.

За кордоном Черняхівська вдосконалювала знання мов, відвідала Швейцарію та Італію. Мріяла побувати у Парижі. Її душа рвалася побачити якнайбільше світу, ніби знаючи наперед, що ця подорож буде останньою.

У 1929 році Вероніка повернулася на Батьківщину, яка радо зустріла мандрівницю. Державне видавництво України опублікувало два романи перекладу Черняхівської – “Олівер Твіст” Чарльза Діккенса та “Прорість” Еміля Золя.

У той період Вероніка вже вирішила долю свого заміжжя – подала на розлучення з Теодором. Причиною цього стала і заборона виїздити за кордон, щоб бачитися з чоловіком, і те, що він був удівцем із трьома дітьми. В перспективі їй світила роль домогосподарки-мачухи, до цього жінка була не готова. Їздити до нього ставало все тяжче і небезпечніше. Перед жінкою постала проблема вибору: лишитися з батьками в Україні і продовжувати свою справу, чи виїхати до чоловіка в Німеччину і поховати себе в домашніх клопотах. Черняхівська обрала перше. Та сам чоловік не бажав відпускати дружини, шукав шляхів примирення, писав, просив повернутися. Але врешті-решт, змирившись, дав згоду на розлучення.

Черняхівська продовжувала плідно працювати над перекладами світових шедеврів, але над нею, як і над усією елітою, вже був занесений

каральний меч сталінізму. Показова справа, сфабрикована Об'єднаним державним політичним управлінням Української Радянської Соціалістичної Республіки наприкінці 1920-тих років, яка викривала вигадану антирадянську організацію серед української наукової та церковної інтелігенції. Мета – дискредитація провідних діячів української культури та громадського життя у межах централізованої політики геноциду української нації. Він лишив кривавий слід по всій Україні.

Саме під цей маховик репресій потрапила Вероніка – її арештували, але згодом відпустили. Натомість за ґрати потрапили її батьки. Мати, яка вже мала 62 роки, стійко витримала низку принизливих допитів, 29 разів її викликали свідчити. Подружжя засудили до п'яти років ув'язнення і трьох років поразки у правах. Але більшовицькі керманичі вирішили продемонструвати свою “милосливість”. Вироки замінили на умовні. На шість років їх фактично вислали до Сталіно (Донецька). З доньки взяли підписку про невиїзд із Харкова. У цей період вона жила у своєї тітки.

За період слідства Вероніку виключили із профспілки. А це призвело до життєвих труднощів. Не допомогли ні зв'язки, ні кваліфікація перекладача. На роботу не брали, бо клеймо від процесу СБУ лягло тяжким тягарем на її плечі. Перебивалася з хліба на воду. Видавництва лише годували обіцянками. Це змусило повернутися до Києва.

Інформації про цей період життя Черняхівської-молодшої збереглося небагато. Зі спогадів її подруги Алли Грінченко відомо, що вона у цей час займалася саморозвитком, багато читала іноземної літератури. Втретє вийшла заміж. Чоловіком став математик і астроном за прізвищем Ганжа. Він жив під Києвом, тому до дружини приїздив тільки на вихідні, вона ж і того рідше відвідувала чоловіка.

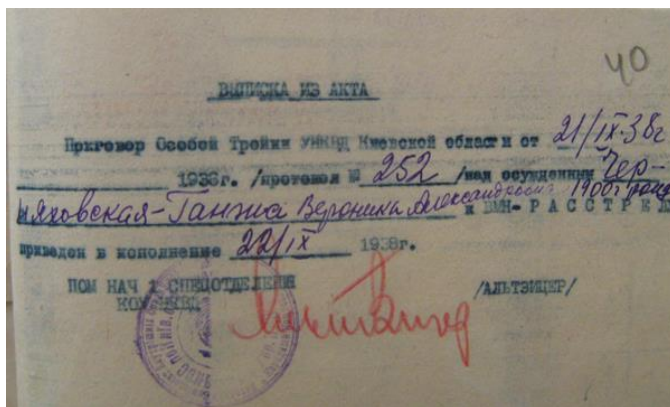
Останнім часом жінка працювала в Народному комісаріаті охорони здоров'я. Там вона перекладала документи, які надходили до міністерства іноземною мовою. Платили небагато, і Вероніці вистачало тільки на необхідне, та страшні часи ще були попереду.

У січні 1938-го Вероніку знову заарештовують. Цього разу звинувачують у шпигунстві на користь Німеччини. Наприкінці 30-х розпочались арешти російської інтелігенції Києва, органи викрили буцімто “російсько-німецьку контрреволюційну групу”. Серед них були і люди, з якими Вероніка не раз зустрічалась на вечірках. На допитах двоє з них “зізналися”, що Черняхівська – німецький резидент та зв'язкова німців з “неблагонадійним” українським елементом. Ця інформація лягла в основу звинувачень. До того ж, жінці згадали її шлюб із німецьким підданим, і цей факт десятирічної давнини підлив ще більше масла у вогонь.

На допитах Вероніка Олександрівна рішуче відкидала всі звинувачення. Наголошувала, що спілкування з німецьким консулом та його дружиною мали виключно приватний характер. А її шлюб не мав ніяких політичних мотивів. Але марно – її справу передали на розгляд Київської трійки. Вирок – 10 років без права листування. У ті часи це означало одне – розстріл. У казематі психіка жінки не витримала, Вероніка збожеволіла. Тоді Києвом нав'язливо ширилися чутки, що Черняхівську, щоб морально зламати і вибити зізнання, неодноразово гвалтували слідчі, через таке приниження і насилля вона схибнула. Її мати, Людмила Старицька-Черняхівська писала:

“Почувши від мене прізвище моєї доньки, він заявив, що знає її, бо він її слідчий, і, зиркнувши на мене насмішкливо, додав: “Ви, звичайно, знаєте, що вона красуня, але, як на мене, вона дуже негарна”. Слідчий з несподіваною злістю закричав: “Крім того, вона зухвала, нахабна, дрянʼ базарна, наволоч”.

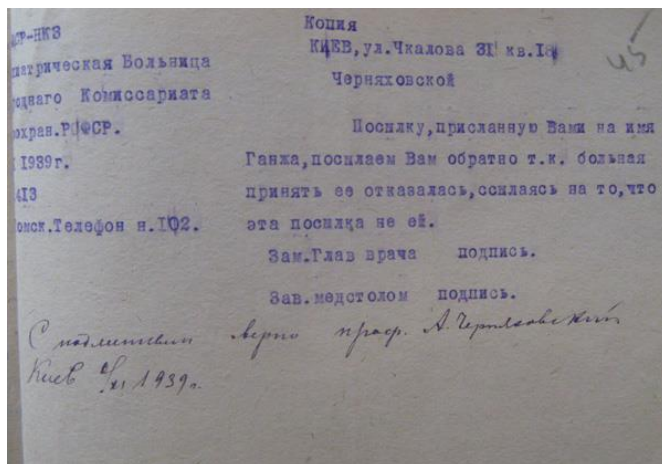
Життя Вероніки Черняхівської було обірвано 22 вересня 1938 року. Її розстріляли через 9 місяців після арешту в Києві, у Лук'янівській тюрмі НКВС, про що свідчать документи з кримінальної справи. Місце її поховання невідоме.

Виписка з акту про розстріл
Вероніки Черняхівської

Проте від батьків приховали правду, і до початку 1939 року від її рідних отримували передачі. Принаймні, у справі є документ, виданий батьку, професору, лікарю-гістологу Олександр

Черняхівському, що його посилку хвора донька приймати відмовилась.

Довідка про передачі
Черняхівській, після її розстрілу

“11 квітня цього року в’язничний прокурор Коган на моє пильне прохання нарешті повідомив, що дочку нашу вислано 22 листопада 1938 року до одного з північно-східних таборів”

Нещасна Людмила
Михайлівна, якій пішов 72-й рік,

писала листи до Москви – Сталінові, Ворошилову, Калініну про помилування. Роздобула список жіночих таборів у Сибіру, почала надсилати туди

продуктові посилки. Одна з них не повернулася із Томська. Жінка вирішила, що донька там, і поїхала її шукати. У тріскучі морози шукала Вероніку по сибірських режимних таборах. Але вернулася ні з чим, заставши вдома смертельно хворого чоловіка, який невдовзі помер. Батькове серце не витримало потрясінь.

Саму Людмилу Старицьку-Черняхівську разом із сестрою Оксаною Стешенко арештували 1941-го органи Народного комісаріату внутрішніх справ і звинуватили в антирадянській діяльності. Їх вивезли вантажівкою до Харкова. Звідти в “товарняку” до Казахстану. Людмила Михайлівна померла у дорозі восени того ж року. Її тіло конвоїри викинули з арештантського вагона. Де саме – достеменно невідомо. Як і те, чи є десь її могила.

Про трагічну долю Вероніки Олександрівни Черняхівської дізналися лише 1990 року, коли на запит Музею видатних діячів української культури була видана довідка КДБ УРСР про її реабілітацію.

Вероніка Черняхівська, ставши жертвою сталінського режиму, є серед перекладачів, які належать до епохи “розстріляного відродження”.